

Κυπριανός, Μητροπολίτης Κιέβου και Μόσχας - 2

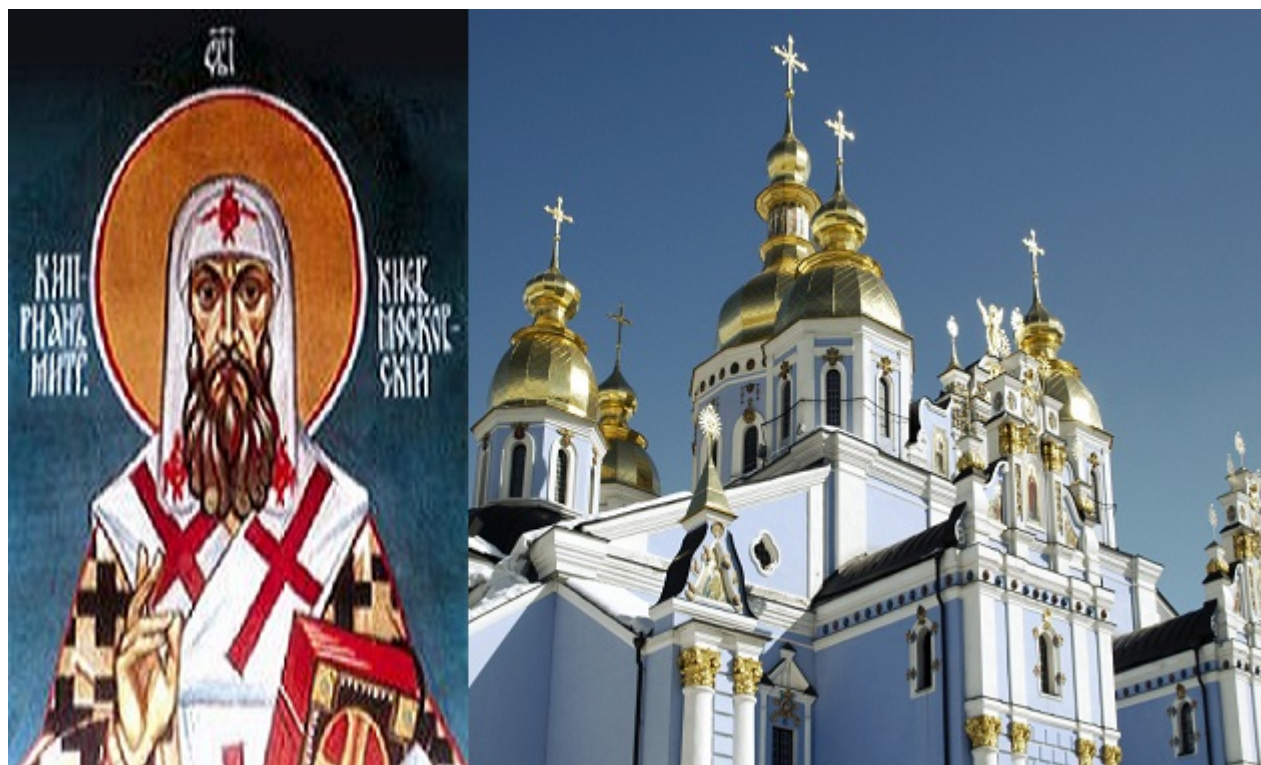
[Ορθοδοξία](#) / [Εκκλησιαστική Ιστορία](#)

[Θεόδωρος Ντίνας, Θεολόγος](#)

3. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο Κυπριανός γεννήθηκε στο Βελίκο Τύρνοβο της Βουλγαρίας το 1331, σύμφωνα με την γενική άποψη.[1] Ήταν Βούλγαρος, όπως μας πληροφορεί ο σύγχρονος του Γρηγόριος Τσάμπλακ.[2] Μέχρι και το 1968, υπήρχε η εντύπωση ότι ο Κυπριανός ήταν θείος του Γρηγορίου, με βάση την φράση (*ο Κυπριανός ήταν αδελφός του πατέρα μας*).[3] Η πρόταση αυτή βρίσκεται στο εγκώμιο του Γρηγορίου για τον Κυπριανό. Ο γερμανός σλαβολόγος Johannes Holthusen, στο σλαβολογικό συνέδριο της Πράγας το 1968, ερμήνευσε τη φράση με την πνευματική της σημασία. Τονίζεται από τον ίδιο, ότι η «αδελφική» σχέση, αναφέρεται στην πνευματική σχέση του Κυπριανό με τον σύγχρονο του Πατριάρχη Βουλγαρίας Ευθύμιο.[4]

Δεν γνωρίζουμε το βαπτιστικό του όνομα, καθώς το Κυπριανός είναι το εκκλησιαστικό. Γίνεται φανερό από τα παραπάνω, ότι θα πρέπει να αφαιρεθεί το επώνυμο Τσάμπλακ, από τον Κυπριανό. Δεν γνωρίζουμε τίποτα από το οικογενειακό του υπόβαθρο. Οι Τσάμπλακ ήταν αριστοκρατική οικογένεια, πιθανότατα αρμενικής καταγωγής, η οποία είχε παρακλάδια στη Βουλγαρία και το Βυζάντιο.[5]

Για τα πρώτα σαράντα χρόνια της ζωής του, δεν γνωρίζουμε πολλά. Ένα βυζαντινό χειρόγραφο μας πληροφορεί ότι ο Κυπριανός, ήταν «οικείος» καλόγερος του Πατριάρχη Φιλόθεου, που απολάμβανε την απόλυτη εμπιστοσύνη του.[6] Υπήρξε πιθανόν παλαιότερα μοναχός στην βουλγαρική ησυχαστική μονή του Κελιφάρεβο, αλλά έλαβε την μοναστική του εκπαίδευση στο Άγιον Όρος.[7]

Το 1371 ο Πατριάρχης Φιλόθεος έλαβε επιστολή διαμαρτυρίας από τον Μεγάλο Δούκα των Λιθουανών Ότγκερντ. Τα παράπονα του Ότγκερντ είχαν ως αποδέκτη τον μητροπολίτη Κιέβου και Μόσχας Αλέξιο, τον οποίο κατηγορεί για πλήρη αδιαφορία προς την υπόλοιπη επικράτεια που περιλάμβανε και την Λιθουανία. Ο Φιλόθεος έστειλε ως απεσταλμένο του, τον Κυπριανό στο Κίεβο το 1373. Σκοπός του ταξιδιού του ήταν να πείσει τον Αλέξιο να επισκεφθεί και το υπόλοιπο της επικράτειας του, οι προσπάθειες του επέβησαν άκαρπες. Οι Λιθουανοί ζητούσαν, ξεχωριστό μητροπολίτη με πρεσβεία που έστειλαν στην Κωνσταντινούπολη.[8]

Ο Φιλόθεος βλέποντας να απειλείται η ενότητα της εκεί τοπικής εκκλησίας, διόρισε τον Κυπριανό μητροπολίτη Κιέβου και Λιθουανίας, μετά τον

θάνατο του Αλεξίου. Η χειροτονία του έλαβε χώρα στις 2 Δεκεμβρίου του 1375 στην Κωνσταντινούπολη, ήταν όμως αντικανονική από πλευράς κανονικότητας της Εκκλησίας. Με βάση τα πρακτικά των Πατριαρχικών συνόδων του 1380 και 1389 υπάρχει πλήρης διαφωνία, ως προς την κανονικότητα αυτής της εκλογής αλλά και σε θέματα ουσίας.[9]

Η δύσκολη περίοδος για τον Κυπριανό ξεκίνησε μετά τον θάνατο του Αλεξίου το 1378 και διήρκησε δώδεκα χρόνια .Ο Κυπριανός μετά τον θάνατο του Αλεξίου ξεκίνησε το ταξίδι του με προορισμό την Μόσχα για να καταλάβει την χηρεύουσα θέση. Στο δρόμο του για την Μόσχα αισθάνθηκε ανεπιθύμητος από τις κρατικές αρχές της πόλης, ιδιαίτερα από τον Μέγα Πρίγκιπα της Μόσχας, Δημήτριο. Αντιμετώπισε εμπόδια, αλλά κατόρθωσε να φθάσει εκεί, από άλλον παρακαμπτήριο δρόμο. Συνελήφθη, υποβλήθηκε σε εξευτελισμούς και εκδιώχθηκε από την Μόσχα, καθώς ο Δημήτριο τον κατηγορούσε, ως πράκτορα των Λιθουανών.[10]

Επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη, τον περίμενε νέα απογοήτευση, ο νέος Πατριάρχης Νείλος διόρισε τον Ποιμένα "μητροπολίτη Κιέβου και Μεγάλης Ρωσίας". Ο Κυπριανός, συγκαταβατικά διατήρησε στην δικαιοδοσία του, την Εκκλησία της Λιθουανίας, γεγονός που τον πίκρανε ιδιαίτερα, όπως και ο ίδιος αποκαλύπτει σε επιστολές του.[11]

Το 1381, ησυχαστές προσκείμενοι στον Κυπριανό, τον κάλεσαν να αναλάβει εκ νέου την ηγεσία της Μοσχοβίτικης εκκλησίας, με πρωτοβουλία του μοναχού Θεόδωρου. Η προτροπή αυτή δεν είναι τυχαία, καθώς προήλθε από την έντονη επιρροή που ασκούσαν οι ησυχαστές στον πρώην "εχθρό" του Κυπριανού πρίγκιπα Δημήτριο.[12] Ο κόσμος τον υποδέχθηκε με θερμό τρόπο στην Μόσχα, οπού Κυπριανός στράφηκε στην συγγραφή.

Ένα χρόνο αργότερα, το 1382 οι Τάταροι έφθασαν έξω από τα τείχη της Μόσχας, ο Κυπριανός πιθανόν λιποψυχώντας έφυγε στην εχθρική προς την Μόσχα, αλλά ασφαλή πόλη Τβερ.[13] Ο πρίγκιπας Δημήτριος οργισμένος εκδίωξε τον Κυπριανό, ο οποίος βρήκε καταφύγιο στο Κίεβο. Ο Ποιμήν τοποθετήθηκε εκ νέου μητροπολίτης Κιέβου και Μόσχας τον Οκτώβριο του 1382, αφού συκοφαντήθηκε συστηματικά από τον Πατριάρχη Νείλο, ο Κυπριανός. Το 1389 αποφασίστηκε από Σύνοδο η οποία προήλθε από τον Πατριάρχη Αντώνιο, η παλινόρθωση στο θρόνο της Μόσχας του Κυπριανού.[14]

Επιστρέφοντας το 1390 στην έδρα του, είχε ως στόχο του την μεγαλύτερη σύνδεση των υπολοίπων σλαβικών ορθόδοξων εκκλησιών, με το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Ως άξονας αυτής της εκκλησιαστικής διπλωματίας, ήταν η αδιαίρετη «*Μητρόπολη Κιέβου και Πασών των Ρωσίων*», με έδρα την Μόσχα.[15]

Δεν υπάρχουν λεπτομερής πληροφορίες για τα τελευταία δεκαέξι χρόνια της ζωής του. Η προσφορά του σίγουρα ήταν χρήσιμη για την εξασφάλιση των απαραίτητων πόρων, κατά την τουρκική πολιορκία της Κωνσταντινούπολης από το 1394 ως το 1402.[16] Ο Κυπριανός πέθανε στην εξοχική του κατοικία στα περίχωρα της Μόσχας στις 16 Σεπτεμβρίου του 1406. Τιμάται ως Άγιος, από την Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία.[17]

4. ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

Ο Κυπριανός έχει εξέχουσα θέση στην Ιστορία των ρωσικών γραμμάτων. Διασώθηκαν χειρόγραφα που αντιγράφηκαν από τον ίδιο, κυρίως μεταφράσεις από τα ελληνικά στην εκκλησιαστική Σλαβονική. Το Ψαλτήριο, τα έργα του ψευδο-Διονύσιου, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της Ρωσικής Λειτουργικής. Εισηγάγε τη νέα διάταξη της λειτουργίας του *Αγίου Ιωάννη του Χρυσσοστόμου*, η οποία ήταν τρέχουσα σε χρήση στο Βυζάντιο. Μετέφρασε την *Κλίμακα του Αγίου Ιωάννου*, ανασύνταξε το *Ρωσικό Συνοδικό για την Κυριακή της Ορθοδοξίας*,[18] έγραψε για τον *Βίο του Αγίου Πέτρου*,[19] (1308-1326) μητροπολίτη της Μόσχας, του τρίτου προγενέστερου από αυτόν. Τα τρία παραπάνω έργα του θα παρουσιάσουμε εκτενέστερα στην συνέχεια.

Τον *Βίο του Αγίου Πέτρου της Μόσχας*, τον έγραψε ο Κυπριανός το 1381. Περιέχει αρκετά αυτοβιογραφικά στοιχεία, οι σταδιοδρομίες τους παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες. Εκδιώχθηκαν παράνομα από τις έδρες τους, συκοφαντήθηκαν από τους εχθρούς τους στις αρχές της Κωνσταντινούπολης, αλλά και ενθρονίστηκαν ξανά μητροπολίτες στη Μόσχα.[20]

Η Κλίμακα εισήλθε στις ηγεμονικές αυλές των σλαβικών χωρών, σαν βασικό πνευματικό εγχειρίδιο, αμέσως μετά τον εκχριστιανισμό τους. Από τον 13^ο αιώνα γνώρισε διάδοση η οποία κορυφώθηκε τον 14ο αιώνα, στην εξάπλωση της συντέλεσε και ο Γρηγόριος Σιναΐτης. Η Κλίμακα παρείχε ένα στάδιο άσκησης και τελείωσης για την νοερά προσευχή, μέσω αυτής στην μέθεξη των ενεργειών.[21] Ο Κυπριανός τελείωσε το χειρόγραφο το 1387 στη Μονή Στουδίου, το οποίο έφερε το 1390 στην Μόσχα, το οποίο είχε αξιόλογη και περίτεχνη διακόσμηση. Αντιγράφηκε και διαδόθηκε ευρύτατα, γινόμενο ένα προσφιές ανάγνωσμα των μοναχών και των κληρικών.[22]

Το Ρωσικό Συνοδικό της Ορθοδοξίας, εισήχθη στην Ρωσία σε προγενέστερη εποχή, πρόκειται για ομολογιακό κείμενο. Η μορφή του όμως δεν αντιστοιχούσε σε αυτό που ήταν σε χρήση στην Κωνσταντινούπολη, ο Κυπριανός αποφάσισε να το βελτιώσει.

Σε μια επιστολή που έστειλε στον κλήρο της πόλης Ψκωφ το 1395, τους πληροφορεί ότι τους στέλνει το σωστό Συνοδικό. Το Συνοδικό που διαβάζονταν στο Πατριαρχείο. Σ' αυτό προστέθηκε, το πώς θα πρέπει να μνημονεύονται οι αυτοκράτορες και ηγεμόνες ζώντες και νεκροί. Περιχαράκωνε την διδασκαλία των Ησυχαστών και την καθιέρωνε στην εκκλησία ως επίσημη θέση της.[23]

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στόχος της παρούσης εργασίας, ήταν μια πρώτη γνωριμία με μια προσωπικότητα που τιμάται ως Άγιος για το έργο που προσέφερε στον ανατολικό σλαβικό κόσμο. Εισήγαγε τον Ησυχασμό στην Ρωσία, αγωνίστηκε για να συνενώσει τον σλαβικό κόσμο, κάτω από την σκέπη του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Ο Κυπριανός αντιμετώπισε αρκετά εμπόδια στη πορεία του ως μητροπολίτης Κιέβου και Μόσχας, γνώρισε διωγμούς, με την κατηγορία του πράκτορα των Λιθουανών από τον ηγεμόνα της Μόσχας Δημήτριο το 1378. Αλλά και το 1381 αμέσως μετά την πολιορκία της Μόσχας από τους Τάταρους, λόγω της λιποψυχίας που επέδειξε με την διαφυγή του Κυπριανού στην εχθρική προς την Μόσχα, πόλη Τβερ. Κατάφερε με την υπομονή και επιμονή του να υπερκεράσει αυτά τα εμπόδια. Αντιμετωπίστηκε θερμά από τους Πατριάρχες Φιλόθεο και τον Αντώνιο Δ', αλλά ιδιαιτέρως αρνητικά από τον Νείλο.

Παρουσιάζεται το πνευματικό του έργο εν συντομία, μεταφραστικό και αντιγραφικό. Η προσφορά του στην εκκλησιαστική Υμνογραφία και Λειτουργική της Ρωσικής εκκλησίας, αποτελεί σημαντική προσθήκη στην πνευματική παρακαταθήκη του 14ου αιώνα.

[1] E. Golubinsky, *Istoriya russkoy tserkvi*, τομ.2/1, Μόσχα 1990, σσ. 298-299

[2] Α.-Α. Ταχιάος, *Επιδράσεις*, σ.62,σημ. 1

[3] *Pokhvalno slovo za Kipriyan*,185 "brat beache nachem otsu"

[4] M.Braun, *Slavistisvhe Studien sum VI.International slavistenkongress in Prag*,

Munchen 1968, σσ.378-382

[5] Γ.Ι. Θεοχαρίδης, «Οι Τζαμπλάκωνες», Μακεδονικά 5(1961-1963)1990, σσ. 125-189

[6] APC, τομ.2, σ.118

[7] V. Kiselkov, *Sv. Teodosy Turnovski*, Σόφια 1926, σ.34

[8] D. Obolensky, *Προσωπογραφίες*, σσ. 296-298

[9] APC, τομ.2, σσ.116-129

[10] G.M. Prokhorov, *Povesto Mityae:Rusi Vizantiya v epokhu,kylikovskoy bity*, Leningrad 1978, σσ.195-201

[11] APC,τομ.2,σσ.12-18

[12] D. Obolensky, *Προσωπογραφίες*,σ.309

[13] D. Obolensky, *Προσωπογραφίες*,σ.311

[14] APC, τομ2, σσ.121-123

[15] D. Obolensky, *Προσωπογραφίες*, σσ.314-315

[16] D. Obolensky, *Προσωπογραφίες*, σ. 320

[17] D. Obolensky, *Προσωπογραφίες*, σ. 324

[18] D. Obolensky, *Προσωπογραφίες*, σσ. 321-322

[19] D. Obolensky, *Προσωπογραφίες*, σ. 309

[20] D. Obolensky, *Προσωπογραφίες*, σσ. 323-326

[21] Α.-Α. Ταχιάος, *Βυζάντιο*, σσ. 174-176

[22] Α.-Α. Ταχιάος, *Βυζάντιο*, σσ. 178-179

[23] Α.-Α. Ταχιάος, *Βυζάντιο*, σσ. 205-206

<http://bit.ly/1ebTf2u>